

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
GERARDA HOGANA
od 23. svibnja 2019.¹

Predmet C-383/18

Lexitor Sp. z o.o
protiv

**Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka z siedzibą w Gdyni,
Santander Consumer Bank S. A. z siedzibą we Wrocławiu,
mBank S. A. z siedzibą w Warszawie**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku (Općinski sud Lublin-Wschód u Lublinu sa sjedištem u Świdniku, Poljska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 2008/48/EZ – Članak 16. stavak 1. – Ugovori o kreditu – Prijevremena otplata – Pravo potrošača na sniženje ukupnih troškova kredita u odnosu na kamate i troškove za preostalo trajanje ugovora”

1. Ovaj predmet odnosi se na tumačenje članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL 2008., L 133, str. 66. i ispravak SL 2009., L 207, str. 14., SL 2010., L 199, str. 40., SL 2011., L 234, str. 46.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58. i ispravak SL 2014., L 283, str. 66.). Kao što će to biti pojašnjeno u nastavku, značenje te zakonodavne odredbe – koja se odnosi na pravo potrošača na sniženje troškova kredita ako je u cijelosti ili djelomično prijevremeno otplatio iznos koji duguje po ugovoru o kreditu – u više je aspekata nejasno i teško ga je protumačiti na zadovoljavajući način. Svakako je moguće da će zakonodavac Unije – možda zbog pitanja koja se postavljaju upravo u ovom zahtjevu za prethodnu odluku – poželjeti ponovno razmotriti tekst te odredbe.

2. U svakom slučaju, zahtjev je upućen u okviru postupka između društva Lexitor Sp. z o.o i društva Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka sa sjedištem u Gdyniji, društva Santander Consumer Bank S. A. sa sjedištem u Wrocławu (u daljnjem tekstu: društvo Santander Consumer Bank) i društva mBank S. A. sa sjedištem u Varšavi, u vezi s primjenom dodatnih troškova i kazni u slučaju kada potrošači prijevremeno oplate svoje obveze po ugovorima o potrošačkim kreditima.

3. Prije razmatranja tog pitanja, prvo treba iznijeti relevantne odredbe Direktive 2008/48 i nacionalnog prava.

¹ Izvorni jezik: engleski

I. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Direktiva 87/102

4. Članak 8. Direktive Vijeća 87/102/EEZ od 22. prosinca 1986. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica koji se odnose na kreditiranje potrošača (SL 1987., L 42, str. 48.) određivao je:

„Potrošač je ovlašten ispuniti svoje obveze iz ugovora o kreditu prije isteka roka određenog u ugovoru. U tom slučaju, u skladu s pravilima što su ih donijele države članice, potrošač je ovlašten na odgovarajuće smanjenje ukupnih troškova kredita.” [neslužbeni prijevod]

5. Direktiva 87/102 stavljena je izvan snage i od 11. lipnja 2010. zamijenjena Direktivom 2008/48.

2. Direktiva 2008/48

6. Uvodne izjave 7., 9., 10., 39. i 40. Direktive 2008/48 određuju:

„(7) Kako bi se što lakše došlo do unutarnjeg tržišta potrošačkih kredita koje dobro funkcionira, usklađeni okvir Zajednice potrebno je predvidjeti u čitavom nizu osnovnih područja. S ciljem neprestanog razvoja tržišta potrošačkih kredita i povećane mobilnosti europskih građana, uspostavi suvremenog prava o potrošačkim kreditima trebalo bi pomoći zakonodavstvom Zajednice koje će biti usmjereno na budućnost, sposobno za prilagodbu budućim oblicima kredita i koje će državama članicama omogućiti odgovarajući stupanj fleksibilnosti u njihovoj provedbi.

[...]

(9) Potpuno usklađivanje potrebno je kako bi se osiguralo da svi potrošači u Zajednici uživaju visoku i ekvivalentnu razinu zaštite svojih interesa i stvaranja istinskog unutarnjeg tržišta. Stoga državama članicama ne bi trebalo dozvoliti zadržavanje ni uvođenje nacionalnih odredaba drugačijih od onih utvrđenih u ovoj Direktivi. Međutim, takvo bi ograničenje trebalo primjenjivati samo u slučajevima kada postoje odredbe usklađene s ovom Direktivom. Kada ne postoje tako usklađene odredbe, države članice trebale bi slobodno odlučiti hoće li zadržati ili uvesti nacionalno zakonodavstvo [...]

(10) Definicije sadržane u ovoj Direktivi određuju opseg usklađivanja. Obveza država članica da provedu odredbe ove Direktive trebala bi stoga biti ograničena na opseg određen tim definicijama. [...]

[...]

(39) Potrošači bi trebali imati pravo na podmirivanje svojih obveza prije datuma dogovorenog u ugovoru o kreditu. U slučaju prijevremene otplate, bilo djelomice ili u cijelosti, vjerovnik bi trebao imati pravo na kompenzaciju troškova izravno povezanih s prijevremenom otplatom, uzimajući u obzir i bilo kakve uštede koje time ostvari vjerovnik. Međutim, s ciljem određivanja metode izračuna takve kompenzacije, vrlo je važno poštovati nekoliko načela. Izračun kompenzacije koja pripada vjerovniku trebao bi biti transparentan i razumljiv potrošačima već prije sklapanja ugovora o kreditu, a u svakom slučaju tijekom stupanja ugovora o kreditu na snagu. Povrh toga, metoda bi izračuna trebala biti jednostavna kako bi je potrošači mogli primijeniti, a treba olakšati i nadzornu kontrolu kompenzacije od strane odgovornih tijela. Stoga, i zahvaljujući činjenici da se potrošački kredit, prema njegovom trajanju i iznosu, ne financira

mehanizmima dugoročnog financiranja, trebalo bi utvrditi gornju granicu kompenzacije u smislu paušalnog iznosa. Takav pristup odražava posebnu narav kredita za potrošače i ne bi trebao dovesti u pitanje mogući različiti pristup u odnosu na druge proizvode koji se financiraju mehanizmima dugoročnog financiranja, kao što su hipotekarni krediti s fiksnim stopama.

- (40) Države članice trebale bi imati pravo predvidjeti da vjerovnik može tražiti kompenzaciju za prijevremenu otplatu samo pod uvjetom da iznos otplaćen tijekom 12-mjesečnog razdoblja nadmašuje prag koji su definirale države članice. Prilikom određivanja tog praga, koji ne bi trebao premašiti 10 000 EUR, države članice trebale bi u obzir uzeti, primjerice, prosječan iznos potrošačkih kredita na svojem tržištu.”

7. Članak 1. Direktive 2008/48 naslovljen je „Predmet”. On propisuje:

„Svrha ove Direktive jest usklađivanje određenih aspekata zakona i drugih propisa država članica o ugovorima koji obuhvaćaju potrošačke kredite.”

8. U skladu s člankom 2. stavkom 1., Direktiva 2008/48 primjenjuje se na ugovore o kreditu.

9. Članak 3. Direktive 2008/48 naslovljen je „Definicije”. On glasi kako slijedi:

„Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[...]

- (c) ‚ugovor o kreditu’ znači ugovor u kojem vjerovnik odobrava ili obećava odobriti potrošaču kredit u obliku odgode plaćanja, zajma ili slične financijske nagodbe, izuzev ugovora o trajnom pružanju usluge ili isporuke proizvoda iste vrste kada potrošač plaća za takve usluge ili proizvode tijekom cjelokupne njihove isporuke u obliku mjesečnih obroka;

[...]

- (g) ‚ukupni troškovi kredita za potrošača’ znači svi troškovi, uključujući i kamate, provizije, pristojbe ili bilo koju drugu vrstu naknade koju potrošač mora platiti u vezi s ugovorom o kreditu i koji su poznati vjerovniku, osim troškova javnog bilježnika; troškovi u pogledu dodatnih usluga koje se odnose na ugovor o kreditu, a posebno premije osiguranja, također su uključeni ako je, povrh toga, sklapanje ugovora o pružanju drugih usluga obvezno s ciljem dobivanja kredita ili dobivanja kredita prema uvjetima koje vrijede na tržištu;

[...]”

10. Članak 10. Direktive 2008/48 naslovljen je „Informacije koje treba uključiti u ugovore o kreditu”. Stavak 2. tog članka propisuje:

„Ugovor o kreditu jasno i sažeto definira:

[...]

- (r) pravo na prijevremenu otplatu, postupak prijevremene otplate, kao i, prema potrebi, informacije o pravu vjerovnika na kompenzaciju i način na koji će se utvrđivati ta kompenzacija;

[...]”

11. Članak 16. Direktive 2008/48 naslovljen je „Prijevremena otplata” i glasi kako slijedi:

„1. Potrošač ima pravo da u bilo kojem trenutku djelomice ili u cijelosti ispuni svoje obveze prema ugovoru o kreditu. U takvim slučajevima on ima pravo na sniženje ukupnih troškova kredita, a takvo sniženje sastoji se od kamata i troškova za preostalo trajanje ugovora.

2. U slučaju prijevremene otplate kredita vjerovnik ima pravo na pravednu i objektivno opravdanu kompenzaciju za moguće troškove izravno povezane s prijevremenom otplatom kredita, pod uvjetom da ta prijevremena otplata potpada pod vremensko razdoblje tijekom kojeg se primjenjuje fiksna kamatna stopa.

Takva kompenzacija ne smije premašiti 1 % iznosa kredita koji se prijevremeno otplaćuje ako razdoblje između prijevremene otplate i dogovorenog prestanka ugovora o kreditu premašuje godinu dana. Ako to vremensko razdoblje ne premašuje godinu dana, ta kompenzacija ne smije premašiti 0,5 % iznosa kredita koji se prijevremeno otplaćuje.

3. Kompenzacija za prijevremenu otplatu ne traži se:

- (a) ako se otplata izvršava prema ugovoru o osiguranju koji predstavlja jamstvo otplate kredita;
- (b) u slučaju ugovora o prekoračenju po računu; ili
- (c) ako otplata potpada pod razdoblje tijekom kojega kamatna stopa nije fiksna.

4. Države članice mogu predvidjeti da:

- (a) vjerovnik može tražiti takvu kompenzaciju samo pod uvjetom da iznos prijevremene otplate premašuje prag definiran nacionalnim pravom. Taj prag ne premašuje 10 000 EUR unutar razdoblja od 12 mjeseci;
- (b) vjerovnik može iznimno tražiti višu kompenzaciju ako može dokazati da gubitak koji on trpi zbog prijevremene otplate premašuje iznos određen stavkom 2.

Ako kompenzacija koju vjerovnik traži premašuje stvarno pretrpljeni gubitak, potrošač može tražiti odgovarajuće sniženje. U tom slučaju gubitak se sastoji od razlike između inicijalno dogovorene kamatne stope i kamatne stope po kojoj vjerovnik može pozajmiti nekome na tržištu prijevremeno otplaćeni iznos u trenutku prijevremene otplate, te bi trebalo uzeti u obzir utjecaj prijevremene otplate na administrativne troškove.

5. Bilo koja kompenzacija ne premašuje iznos kamata koje bi potrošač bio platio tijekom vremenskog razdoblja između prijevremene otplate kredita i dogovorenog datuma prekida ugovora o kreditu.”

12. Članak 22. Direktive 2008/48 naslovljen je „Usklađivanje i imperativna narav ove Direktive”. Njegov prvi stavak propisuje:

„Ako ova Direktiva sadrži usklađene odredbe, države članice ne smiju zadržati niti uvoditi nove odredbe u svoje nacionalno pravo osim onih utvrđenih ovom Direktivom.”

B. Nacionalno zakonodavstvo

13. Direktivu 2008/48 u poljsko pravo prenosi Ustawa z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (Zakon o potrošačkim kreditima od 12. svibnja 2011., Dz. U. 2016, pozicija 1528, kako je izmijenjen) (u daljnjem tekstu: Zakon o potrošačkim kreditima).

14. U skladu s člankom 49. stavkom 1. tog zakona, u slučaju otplate cjelokupnog iznosa kredita prije datuma navedenog u ugovoru, ukupni troškovi kredita snižavaju se za troškove koji se odnose na razdoblje za koje je skraćeno trajanje ugovora, čak i ako ih je potrošač platio prije otplate.

II. Činjenice

15. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tri predmeta koja je sud koji je uputio zahtjev spojio radi zajedničkog razmatranja i donošenja odluke. Svi ti predmeti u bitnome slijede isti obrazac kako je opisano u nastavku.

16. Tuženici, koji su kreditne institucije, sklopili su s potrošačima ugovore o potrošačkim kreditima na određeno razdoblje, pri čemu su za odobravanje tih kredita naplatili proviziju. Ni u jednom od triju predmeta iznos provizije nije ovisio o trajanju ugovora o kreditu. Svi potrošači otplatili su kredite u cijelosti prije datuma navedenog u ugovoru.

17. Potom su potrošači s tužiteljem sklopili ugovore o prijenosu potraživanja na ime prijevremene otplate kredita u cijelosti, uključujući povrat prethodno plaćene provizije. Tužitelj je tuženicima dostavio obavijesti o prijenosu predmetnih tražbina, istodobno ih pozvavši da dobrovoljno isplate sporni iznos, koji se sastoji od razmjernog dijela provizije s obzirom na razdoblje otplate, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom.

18. S obzirom na to da tuženici nisu postupili u skladu s pozivom, tužitelj je pokrenuo postupak pred sudom koji je uputio zahtjev, tražeći da se tuženicima naloži plaćanje spornih iznosa zajedno sa zakonskim zateznima kamatama.

III. Zahtjev za prethodnu odluku

19. Sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome treba li pravo potrošača na sniženje ukupnih troškova kredita, propisano nacionalnim zakonodavstvom kojim je prenesen članak 16. stavak 1. Direktive 2008/48, tumačiti tako da uključuje troškove koji ne ovise o trajanju ugovora o kreditu. U vezi s tim, sud koji je uputio zahtjev naglašava da su poljski sudovi prihvatili različita tumačenja. Konkretno, naveo je dvije presude dvaju različitih poljskih sudova koji su smatrali da Zakon o potrošačkim kreditima daje pravo na povrat samo dijela troškova ovisno o trajanju ugovora. Međutim, treći sud u svojoj je presudi, na temelju tumačenja nacionalnog prava u svjetlu članka 16. Direktive 2008/48, priznao pravo potrošača na sniženje troškova koji nisu ovisni o trajanju ugovora o kreditu.

20. U tim je okolnostima Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku (Općinski sud Lublin-Wschód u Lublinu sa sjedištem u Świdniku, Poljska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebaju li članak 16. stavak 1., u vezi s člankom 3. točkom (g) [Direktive 2008/48], tumačiti na način da potrošač koji je prijevremeno otplatio svoje obveze prema ugovoru o kreditu ima pravo na sniženje ukupnih troškova kredita, uključujući troškove čiji iznos ne ovisi o trajanju ugovora o kreditu?”

IV. Analiza

A. Nadležnost Suda i dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku

21. Jedan od tuženika, društvo Santander Consumer Bank, tvrdi, u biti, da je postavljeno pitanje nedopušteno. Ono zapravo tvrdi da članak 16. stavak 1. Direktive 2008/48 nije primjenjiv, s obzirom na to da se spor o kojem je riječ u glavnom postupku vodi između osoba koje djeluju za potrebe svojeg poslovanja.

22. S tim u vezi, treba podsjetiti da je postupak utvrđen u članku 267. UFEU-a instrument suradnje između Suda i nacionalnih sudova, zahvaljujući kojem Sud nacionalnim sudovima daje elemente za tumačenje prava Unije koji su im potrebni za rješavanje sporova koji se pred njima vode². Isključivo je na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni je li mu za donošenje odluke potrebna prethodna odluka i da ocijeni relevantnost pitanja koja postavlja Sudu³.

23. Stoga, ako se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud načelno mora odlučiti o njima. Sud može odbiti odlučivati o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima za davanje korisnog odgovora na upućena pitanja⁴. Međutim, činjenica da jedna od stranaka glavnog postupka osporava relevantnost prethodnih pitanja za rješavanje spora iz glavnog postupka ne može sama po sebi opravdati zaključak da ta pitanja treba proglasiti nedopuštenima.

24. U predmetnom slučaju treba istaknuti da područje primjene Direktive 2008/48 ne ovisi o identitetu stranaka u sporu, nego stranaka ugovora o kreditu. Svakako, u skladu s člankom 2. stavkom 1. Direktive 2008/48, ona se primjenjuje na „ugovore o kreditu”, pojam koji je definiran u članku 3. točki (c) te direktive i znači „ugovor u kojem vjerovnik odobrava ili obećava odobriti potrošaču kredit u obliku odgode plaćanja, zajma ili slične financijske nagodbe, izuzev ugovora o trajnom pružanju usluge ili isporuke proizvoda iste vrste kada potrošač plaća za takve usluge ili proizvode tijekom cjelokupne njihove isporuke u obliku mjesečnih obroka”. U predmetnom slučaju nije sporno da su krediti o kojima je riječ odobreni potrošačima.

25. U tim okolnostima iz prikaza predmeta kako ga je iznio sud koji je uputio zahtjev nije očito da članak 16. stavak 1. Direktive 2008/48 nije primjenjiv na situaciju o kojoj je riječ u glavnom postupku. Stoga smatram da Sud ne bi smio odlučiti da je postavljeno pitanje nedopušteno.

B. O meritumu

26. Sud koji je uputio zahtjev u biti želi znati treba li članak 16. stavak 1. Direktive 2008/48 tumačiti tako da se, u slučaju potrošačeve prijevremene otplate, sniženje troškova kredita, na koje potrošač ima pravo, odnosi na troškove čiji iznos nije ovisan o trajanju ugovora o kreditu.

2 Presuda od 5. srpnja 2016., Ognyanov (C-614/14, EU:C:2016:514, t. 16.)

3 Presuda od 1. srpnja 2010., Sbarigia (C-393/08, EU:C:2010:388, t. 19. i 20.)

4 Presuda od 20. rujna 2018., OTP Bank i OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, t. 37.)

1. Sadržaj članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48

27. U skladu s člankom 16. stavkom 1. Direktive 2008/48, „potrošač ima pravo da u bilo kojem trenutku djelomice ili u cijelosti ispuni svoje obveze prema ugovoru o kreditu. U takvim slučajevima on ima pravo na sniženje ukupnih troškova kredita, a takvo sniženje sastoji se od kamata i troškova za preostalo trajanje ugovora.”

28. Iz teksta članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48 proizlazi da, u slučaju prijevremene otplate, države članice moraju osigurati da potrošači imaju pravo na sniženje, kao prvo, ukupnih troškova kredita i, kao drugo, kamata i troškova za preostalo vrijeme trajanja ugovora.

29. U prvom dijelu te odredbe specificira se vrsta troškova koji, s obzirom na svoju prirodu, mogu biti sniženi. Doista, s obzirom na to da članak 16. stavak 1. propisuje da se snižavaju ukupni troškovi kredita, samo troškovi koji čine ukupne troškove kredita mogu biti sniženi.

30. Ukupni troškovi kredita definirani su u članku 3. točki (g) Direktive 2008/48 kao „svi troškovi [...] koje potrošač mora platiti u vezi s ugovorom o kreditu i koji su poznati vjerovniku, osim troškova javnog bilježnika; troškovi u pogledu dodatnih usluga koje se odnose na ugovor o kreditu, a posebno premije osiguranja, također su uključeni ako je, povrh toga, sklapanje ugovora o pružanju drugih usluga obvezno s ciljem dobivanja kredita ili dobivanja kredita prema uvjetima koje vrijede na tržištu”. Troškovi javnog bilježnika stoga su isključeni iz prava na sniženje u slučaju prijevremene otplate u skladu s člankom 16. stavkom 1. Direktive 2008/48.

31. Vezano za drugi dio članka 16. stavka 1., on propisuje da se odnosno sniženje sastoji od „kamata i troškova za preostalo trajanje ugovora”. Iz toga proizlazi, kao prvo, da se sniženje mora odnositi i na kamate i na troškove i, kao drugo, da mora biti povezano s „preostalim trajanjem ugovora”.

32. Iz navedenog slijedi da članak 16. stavak 1. određuje neka bitna načela – naime, ona koja sam upravo istaknuo – koja države članice moraju poštovati. Sada predlažem razmotriti pitanje u kojem opsegu Direktiva 2008/48 predstavlja mjeru usklađivanja.

2. Područje usklađivanja postignutog Direktivom 2008/48

33. Istina je da je u prvoj rečenici uvodne izjave 9. navedeno da je „potpuno usklađivanje potrebno”. Međutim, stupanj usklađivanja kojem teži direktiva ne smije se pomiješati s područjem tog usklađivanja. Stoga potpuno usklađivanje iz uvodne izjave 9. ne mora nužno uključivati sve aspekte potrošačkog kredita navedenog u Direktivi 2008/48. Također napominjem da je u trećoj rečenici iste uvodne izjave izričito navedeno da se zabrana državama članicama da zadržavaju ili uvode nacionalne odredbe drugačije od onih utvrđenih u toj direktivi „treba primjenjivati samo u slučajevima kada postoje odredbe usklađene s ovom direktivom. Kada ne postoje tako usklađene odredbe, države članice trebale bi slobodno odlučiti hoće li zadržati ili uvesti nacionalno zakonodavstvo”.

34. Činjenica da Direktiva 2008/48 ima za svrhu potpuno usklađivanje samo u pogledu određenih aspekata potrošačkih kredita potvrđena je člankom 1. te direktive. U skladu s tom odredbom, svrha Direktive 2008/48 jest „usklađivanje *određenih* aspekata zakona [...] o ugovorima koji obuhvaćaju potrošačke kredite”. Pored toga, u članku 22. Direktive 2008/48 navedeno je da, samo „ako ova Direktiva sadrži usklađene odredbe, države članice ne smiju zadržati niti uvoditi nove odredbe u svoje nacionalno pravo osim onih utvrđenih ovom Direktivom”.

35. Naposljetku, treba primijetiti da je Sud u kontekstu direktive čija je svrha postizanje potpune usklađenosti već prihvatio da svi aspekti navedeni u toj direktivi nisu bili usklađeni. Primjerice, Sud je u vezi sa Šestom direktivom Vijeća o PDV-u⁵ smatrao da države članice mogu, kada se koriste nekom od mogućnosti predviđenih u trećem podstavku članka 17. stavka 5. Šeste direktive, primijeniti metodu izračuna različitu od one predviđene tom direktivom, ali samo ako se primijenjenom metodom može preciznije odrediti dio koji se odbija od ulaznog PDV-a nego onom predviđenom u Direktivi⁶.

36. U pogledu članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48, treba napomenuti da, s obzirom na to da ta odredba ne utvrđuje koju metodu izračuna treba primijeniti, smatram da je namjera zakonodavca Unije dati državama članicama određenu slobodu na tom području. Pored toga, uvodna izjava 10. navodi da je opseg usklađivanja koji se želi postići Direktivom 2008/48 određen posebnim definicijama sadržanima u članku 3. točki (g) direktive. Zato treba napomenuti da pojam „sniženje”, koji se koristi u članku 16. stavku 1., nije definiran u toj direktivi.

37. Kao što sam to ranije naveo, to, naravno, ne znači da države članice mogu odabrati bilo koju metodu. One moraju poštovati načela iz članka 16. stavka 1. u vezi s obvezom pokrića kamata i troškova. Međutim, što se tiče određivanja koji se dio kamata i troškova može sniziti, nijedno od tih načela ne zahtijeva, kako je pitao sud koji je uputio zahtjev, da *iznos* troškova ovisi o trajanju ugovora o kreditu. Iako članak 16. stavak 1. Direktive specificira da taj dio odgovara kamatama i troškovima „[dugovanim] za preostalo trajanje ugovora”, ta odredba ostaje prilično neodređena, s obzirom na to da to može značiti da se radi o kamatama i troškovima koji su nastali nakon datuma otplate⁷.

38. S obzirom na navedeno, mislim da je jasno da Direktiva 2008/48 ne usklađuje metodu izračuna sniženja u slučaju prijevremene otplate kredita, nego utvrđuje načela koja države članice moraju poštovati prilikom određivanja te metode.

3. Analiza usklađenosti različitih predloženih tumačenja s člankom 16. stavkom 1.

39. U glavnom postupku čini se da je tekst Zakona o potrošačkom kreditiranju od 12. svibnja 2011. relativno otvoren, što potvrđuje činjenica da su ga poljski sudovi tumačili na različite načine, kako je naveo sud koji je uputio zahtjev.

40. Stoga, s obzirom na to da sud koji je uputio zahtjev svoje nacionalno zakonodavstvo mora tumačiti u skladu s pravom Unije, predlažem da se razmotri zahtjev postavljen državama članicama u skladu s izrazom „za preostalo trajanje ugovora”, predviđenim u članku 16. stavku 1. Direktive 2008/48, na koji se odnosi postavljeno pitanje⁸.

41. U tom pogledu treba napomenuti da sud koji je uputio zahtjev predlaže dva različita tumačenja tog izraza.

5 Šesta direktiva Vijeća 77/388/EEZ od 17. svibnja 1977. o usklađivanju zakonodavstava država članica koja se odnose na poreze na promet – zajednički sustav poreza na dodanu vrijednost (SL 1977., L 145, str. 1.)

6 Naime, nijedna odredba Šeste direktive o PDV-u izričito ne spominje da države članice mogu odstupiti od te metode. Vidjeti presudu od 8. studenoga 2012., BLC Baumarkt (C-511/10, EU:C:2012:689, t. 24.).

7 Francuska i talijanska verzija Direktive 2008/48 koriste pridjev „dugovan” („intérêts et frais *dur* pour la durée résiduelle”, „*dovuti* per la restante durata”). Međutim, osim činjenice da se taj pridjev ne može naći u ostalim jezičnim verzijama, čini mi se da to nije u suprotnosti s onim što sam upravo opisao, s obzirom na to da se navedeni izraz može shvatiti u smislu istekao. U svakom slučaju, engleska verzija ne sadržava takav pridjev („interest and the costs for the remaining duration”, hrv. „kamate i troškovi za preostalo trajanje”), dok španjolska i njemačka verzija koriste općenitije pojmove, „correspondientes a la duración” odnosno „für die verbleibende Laufzeit des Vertrags richtet”.

8 Vidjeti, primjerice, presudu od 27. ožujka 2019., Pawlak (C-545/17, EU:C:2019:260, t. 83.).

42. *Prvo tumačenje* temelji se na ideji da izraz „za preostalo trajanje ugovora” ima za cilj ograničiti sniženje samo na troškove povezane s trajanjem kredita. Stoga se pojam „troškovi” odnosi na troškove koje kreditna institucija mora platiti s obzirom na odobreni kredit⁹. Stoga bi, u biti, članak 16. stavak 1., u vezi s „troškovima”, potrošače oslobodio plaćanja troškova koji se odnose na preostalo ugovorno razdoblje. Bit je u tome da bi, s obzirom na to da kreditna institucija ne bi imala te troškove, potrošač trebao biti ovlašten da mu se ti troškovi oduzmu od ukupne cijene kredita¹⁰.

43. Prema *drugom tumačenju*, ukupni troškovi kredita moraju se sniziti razmjerno preostalom trajanju ugovora. U biti, izraz „za preostalo trajanje ugovora” predstavljao bi samo upućivanje na način kako se izračunava sniženje, to jest razmjerno preostalom trajanju ugovora.

44. Pored navedenog, treba razmotriti još dva druga tumačenja.

45. Prema *trećem tumačenju*, koje su predložili tuženici, troškovi za koje se mogu sniziti ukupni troškovi kredita su samo oni troškovi koji su u ugovoru o kreditu naznačeni kao troškovi koji ovise o trajanju ugovora o kreditu. Nasuprot tomu, s obzirom na to da je pružena usluga, koja se sastoji od odobrenja kredita, u cijelosti izvršena čim novac postane dostupan potrošaču, profitna marža kreditne institucije treba ostati nepromijenjena.

46. U skladu s *četvrtim* i zadnjim tumačenjem, sniženje na koje bi potrošač bio ovlašten odnosi se na jednokratna ili redovita plaćanja koja još nisu bila dospjela u vrijeme prijevremene otplate.

47. Kako bi se utvrdilo koje je od navedenih tumačenja usklađeno s člankom 16. stavkom 1. Direktive 2008/48, nužno je razmotriti načela utvrđena u toj odredbi, s obzirom na to da se ta načela mogu izvesti, u skladu s metodama tumačenja Suda, iz konteksta u kojem je ta odredba upotrijebljena, njezine svrhe i teksta¹¹.

48. *U pogledu konteksta*, može se primijetiti da je više stranaka predlagalo primjenu sustavnog tumačenja članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48 u odnosu na članak 16. stavak 2. Stoga, s obzirom na to da kreditne institucije, u skladu s člankom 16. stavkom 2., imaju pravo na „pravednu i objektivno opravdanu” kompenzaciju za „moguće troškove izravno povezane s prijevremenom otplatom kredita, pod uvjetom da ta prijevremena otplata potpada pod vremensko razdoblje tijekom kojeg se primjenjuje fiksna kamatna stopa”, opseg sniženja iz članka 16. stavka 1. treba tumačiti široko i na način koji je povoljniji za potrošača.

49. Međutim, meni takav pristup nije uvjerljiv. Suprotno tvrdnji koju navodi poljska vlada, doista ne vjerujem da, kako bi članak 16. stavak 2. dobio puni učinak („*effet utile*”), članak 16. stavak 1. Direktive 2008/48 treba tumačiti na način da nužno uključuje sniženje profita kreditne institucije. Naime, suprotno onomu što se čini da je uvelike prihvaćeno tumačenje, svrha članka 16. stavka 2. nije da se kompenzira profit koji je zajmodavac mogao ostvariti da nije došlo do prijevremene otplate kredita. Doista, čak i ako kreditna institucija ponovno pozajmi otplaćene iznose, njezina profitna marža ne mora biti ista kao što bi bila da se izvorni kredit nastavio¹². Međutim, zbog toga ne treba zanemariti činjenicu da se tekst članka 16. stavka 2. odnosi na „troškove”, a ne na „gubitke” institucije, koji,

⁹ Prema toj interpretaciji, koju podržavaju tuženici u glavnom postupku i španjolska vlada, jednokratni trošak ne može se sniziti u slučaju prijevremene otplate. Bili bi sniženi samo redoviti troškovi koji su nastali nakon otplate.

¹⁰ Troškovi koji se oduzimaju od ukupnog troška kredita stoga bi bili manji: oni se u biti sastoje od troškova pripreme i dostave periodičnih izvješća potrošaču u skladu s važećim odredbama Unije i nacionalnim odredbama. Zapravo, velika većina troškova kredita su jednokratni troškovi, kao što su troškovi pripreme i obrade podnositeljeva zahtjeva ili pretraga informacija o potrošačevoj kreditnoj sposobnosti. U praksi, radi se o redovitim troškovima koji bi trebali nastati nakon datuma prijevremene otplate, s obzirom na to da su jednokratni troškovi u pravilu neovisni o trajanju ugovora.

¹¹ Presuda od 4. svibnja 2010., TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243, t. 44.)

¹² Ako kreditna institucija ponovno pozajmi otplaćeni iznos, uvjeti refinanciranja (ili korištenjem međubankovnog tržišta ili novca deponenata ako je kreditna institucija banka) mogu se promijeniti. Međutim, u tom slučaju, u načelu, kamatna stopa na ugovore o kreditu također će biti različita. Stoga će se profitna marža promijeniti prvenstveno ako se nakon sklapanja ugovora pojačalo tržišno natjecanje.

štoviše, moraju biti „izravno povezani s prijevremenom otplatom kredita”. Stoga proizlazi da je svrha kompenzacije koja se može zahtijevati u skladu s tom odredbom samo naknada troškova nastalih kao posljedica prijevremene otplate kredita u slučaju da su zbog toga kreditne institucije morale poduzeti određene radnje¹³.

50. Mogućnost zahtijevanja kompenzacije za izmaklu dobit koja je posljedica prijevremene otplate kredita doista je predviđena Direktivom 2008/48; međutim, propisana je člankom 16. stavkom 4. točkom (b), a *ne* člankom 16. stavkom 2. Međutim, kako je članak 16. stavak 4. točka (b) fakultativan, države članice trebale su propisati takvu mogućnost u nacionalnom zakonodavstvu kojim se prenosi Direktiva. Štoviše, članak 16. stavak 4. točka (b) te direktive propisuje da se takva kompenzacija može zahtijevati samo iznimno, ako kreditna institucija može dokazati da gubitak koji je pretrpjela prelazi prag propisan u drugom podstavku članka 16. stavka 2. Rizik da bi kreditna institucija mogla dobiti kompenzaciju iako njezin profit nije bio znatno snižen stoga je relativno ograničen.

51. *U vezi s ciljevima* kojima teži članak 16. stavak 1. Direktive 2008/48, točno je da uvodna izjava 7. određuje da Direktiva teži olakšati „dolazak do unutarnjeg tržišta potrošačkih kredita koje dobro funkcionira”. Međutim, nasuprot tomu što tvrde tuženici, iz toga se ne može utvrditi da je cilj članka 16. stavka 1. zaštita kreditnih institucija od posljedica prijevremene otplate. U toj uvodnoj izjavi doista je izričito navedeno da nastanak unutarnjeg tržišta potrošačkih kredita koje dobro funkcionira treba postići predviđanjem usklađenog okvira Unije u nizu osnovnih područja, a ne zaštitom kreditnih institucija od posljedica prijevremene otplate.

52. Nasuprot tomu, ne može se ignorirati činjenica da uvodna izjava 39., u kojoj su konkretno navedeni ciljevi članka 16. stavka 1., uopće ne spominje to sniženje, nego određuje da bi „potrošači trebali imati pravo na podmirivanje svojih obveza prije datuma dogovorenog u ugovoru o kreditu”. To zapravo znači da je zakonodavac Unije smatrao da je to sniženje zamišljeno samo kao posljedica prijevremene otplate i stoga kao nešto što se može jednostavno izračunati. Pored toga, ideja da posljedice prijevremene otplate moraju biti takve da ih je jednostavno procijeniti izražena je u istoj uvodnoj izjavi, gdje se u tekstu navodi kompenzacija koja pripada kreditnoj instituciji. Doista, u skladu s uvodnom izjavom 39., u takvoj situaciji „[...] metoda bi izračuna trebala biti jednostavna kako bi je potrošači mogli primijeniti [...]”.

53. Iz te perspektive, iako prvo tumačenje, prema kojem sniženje mora biti razmjerno troškovima koje kreditna institucija neće imati s obzirom na prijevremenu otplatu, na prvi pogled izgleda relativno jednostavno – i stoga vrlo privlačno – njegova praktična primjena može prouzročiti znatne poteškoće. Doista, kao što je to sud koji je uputio zahtjev istaknuo u svojem zahtjevu, kreditne institucije rijetko pojašnjavaju koji su od troškova koje su imale pokriveni troškovima koje one naplaćuju potrošačima, a čak i ako to učine, potrošač bi ipak trebao imati pravo osporavati točnost tih pojašnjenja.

54. Čak ni iznos naplaćenih naknada nije od velike pomoći. Zapravo, čak i kada su naplaćeni troškovi izračunati u odnosu na trajanje kredita, treba napomenuti da njihova namjena može biti kompenzacija djelomično redovitih troškova i djelomično jednokratnih troškova, uključujući troškove koji su nastali isključivo prije prijevremene otplate. Isto vrijedi i ako su takvi troškovi bili izračunati u odnosu na iznos odobrenog kredita, s obzirom na to da nisu svi varijabilni troškovi nužno redoviti troškovi. Na kraju, bilo koji troškovi ili naknade koje moraju platiti potrošači mogu uključivati dio profita, s obzirom na to da ne postoji pravilo koje bi obvezivalo kreditne institucije da svoju profitnu maržu ostvaruju isključivo od kamata koje naplaćuju potrošačima.

¹³ Razlozi zbog kojih izmakla dobit nije obuhvaćena kompenzacijom predviđenom u članku 16. stavku 2. Direktive 2008/48 proizlaze iz uvodne izjave 39., koja ističe da „se potrošački kredit, prema njegovom trajanju i iznosu, ne financira mehanizmima dugoročnog financiranja”. Naravno, u takvim okolnostima izmakla dobit, ako je i bude, ostaje relativno ograničena, osim ako se situacija na tržištu potpuno ne promijeni.

55. Stoga je u praksi jedini način da se jasno utvrdi iznos koji će kreditna institucija uštedjeti da se od nje zahtijeva da vodi troškovno računovodstvo, čija je svrha točno utvrditi i ocijeniti elemente koji čine njezin neto prihod od poslovanja. U slučaju kreditne institucije ti elementi zapravo uključuju troškove koji proizlaze iz trajanja odobrenih kredita. Ipak, ni Direktiva 2008/48, a čini se ni nijedan drugi akt Unije, nije obvezao kreditne institucije na vođenje troškovnog računovodstva¹⁴. Stoga, ako bi Sud usvojio prvi pristup, to bi značilo da bi troškovno računovodstvo u praksi postalo obvezno, iako takva obveza inače nije predviđena. Nadalje, u slučaju spora o iznosu sniženja na koje je potrošač ovlašten u slučaju prijevremene otplate, nacionalni sudovi trebat će saslušati računovodstvene vještake, čak i ako su konkretni troškovi po svojoj prirodi vrlo niski.

56. Bez obzira na teorijske koristi od tog mogućeg tumačenja, s obzirom na znatne prateće praktične poteškoće, smatram da je to tumačenje nespojivo s idejom koja proizlazi iz uvodne izjave 39. Direktive 2008/48, da posljedice prijevremene otplate mora biti jednostavno procijeniti.

57. Još je važniji *tekst* članka 16. stavka 1. Zapravo, u tom pogledu prvo i treće tumačenje nespojivi su s pojmom „kamate” navedenim u tom članku. Počet ću s trećim tumačenjem.

58. Prema tom tumačenju, mogli bi se smanjiti samo troškovi formalno predstavljeni kao troškovi koji ovise o trajanju ugovora. Međutim, može se primijetiti da se, s obzirom na to da zakonodavac Unije spominje i kamate i troškove, mora u skladu s tim tumačiti da se sniženje iz članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48 odnosi na oba ta elementa, a ne, kako je to navedeno u trećem tumačenju, samo na troškove.

59. Pored navedenog, ako bi se treće tumačenje primijenilo i na kamatu, to u praksi ne bi funkcioniralo bez primjene trećeg ili četvrtog tumačenja¹⁵. Prihvatanje trećeg tumačenja stoga bi pretpostavljalo primjenu dviju različitih metoda izračuna, jedne za kamate i druge za troškove. To bi pak bilo nespojivo s člankom 16. stavkom 1.

60. U odnosu na prvo tumačenje, napominjem da se pojam „kamate” odnosi na element naknade kreditne institucije koja je točno i lako određiva, s obzirom na to da se izračunava primjenom godišnjeg postotka. Plaćanje kamata, kao i svaki drugi element naknade, prirodno doprinosi profitabilnosti kreditne institucije, ali se koristi i da bi se na potrošače prenijeli troškovi banaka u vezi s kreditima. Tumačenje pojma „troškovi” iz članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48 prema kojem se oni odnose na troškove kreditne institucije, kako to sugeriraju prvo i treće tumačenje, moglo bi stoga dovesti do dvostrukog sniženja istog elementa, s obzirom na to da se odnose i na kamate. Međutim, smatram da to nije bila namjera zakonodavca Unije.

61. S obzirom na to da je pojam „kamate” povezan s pojmom „troškovi” veznikom „i”, čini mi se logičnijim smatrati da se oba odnose na plaćanja koja mora izvršiti potrošač. Prema tome, pojam „troškovi” iz članka 16. stavka 1. ne odnosi se, kao što se to pretpostavlja u prvom tumačenju, na troškove kreditne institucije, nego na plaćanja koja se uz kamate zahtijevaju od potrošača.

62. Drugim riječima, izraz „[dugovanim] za preostalo trajanje ugovora” treba shvatiti tako da sniženje iz članka 16. stavka 1. ne ovisi o svrsi troškova naplaćenih potrošačima, kao što se to predlaže prvim i trećim tumačenjem, nego kao datum na koji se od potrošača zahtijeva plaćanje troškova.

¹⁴ Takva obveza postoji samo u točno određenim okolnostima. Vidjeti, primjerice, članak 34. Uredbe (EU) br. 909/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o poboljšanju namire vrijednosnih papira u Europskoj uniji i o središnjim depozitorijima vrijednosnih papira te izmjeni direktiva 98/26/EZ i 2014/65/EU te Uredbe (EU) br. 236/2012 (SL 2014., L 257, str. 1.) i članak 11. Uredbe (EU) 2017/352 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. veljače 2017. o uspostavi okvira za pružanje lučkih usluga i zajedničkih pravila o financijskoj transparentnosti luka (SL 2017., L 57, str. 1.).

¹⁵ Štoviše, iz toga proizlazi razmatranje, a time i određivanje, da se dio profita može ostvariti u preostalom razdoblju. Međutim, profitna marža nije nužno linearna.

63. Prema mojem mišljenju, samo su drugo i četvrto tumačenje u skladu s tim zaključkom. Prihvaćam da oba tumačenja imaju nedostatke, ali, iskreno, kako sam to već primijetio, ne postoji tumačenje članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48 koje je u potpunosti zadovoljavajuće.

64. Posebno smatram da oba tumačenja mogu dovesti do neravnoteže u odnosu vjerovnik/dužnik. Doista, u slučaju drugog tumačenja, ako je otplata izvršena znatno prije roka, fiksni troškovi kreditne institucije možda neće biti u potpunosti amortizirani naknadama i kamatama koje je platio potrošač i stoga kreditna institucija može ostvariti gubitak. U pogledu četvrtog tumačenja, ono kreditnim institucijama ostavlja otvorenu mogućnost da izbjegnu posljedice sniženja troškova u slučaju prijevremene otplate prebacivanjem svojih redovitih troškova na potrošače na početku ugovora. Međutim, oba tumačenja imaju izraženu prednost u tome da će potrošač postići sniženje i kamata i troškova u slučaju prijevremene otplate koje će biti (relativno) razmjerno razdoblju za koje je ugovor o kreditu ranije otplaćen.

65. Štoviše, nisam uvjeren da je zakonodavac Unije nužno namjeravao postići savršenu ravnotežu između interesa kreditnih institucija i potrošača. Doista, iz članka 16. stavka 5. Direktive 2008/48 također proizlazi da zakonodavac u određenoj mjeri nije namjeravao isključiti mogućnost da potrošač mora platiti isti iznos koji bi morao platiti da nije došlo do prijevremene otplate¹⁶.

66. Iako bi bilo korisno da je tekst članka 16. stavka 1. Direktive 2008/48 u tom pogledu jasniji, ne samo da su drugo i četvrto tumačenje u skladu s načelima utvrđenima u Direktivi 2008/48 nego ona vjerojatno odražavaju ono što je zakonodavac Unije htio postići.

67. Prema mojem mišljenju, države članice stoga mogu, *inter alia*, izabrati hoće li prenijeti tu odredbu ili barem, gdje je to primjereno, tumačiti svoje nacionalno pravo u skladu s jednim od tih dvaju tumačenja.

V. Zaključak

68. Zbog navedenih razloga, predlažem Sudu da na pitanje koje je uputio Sąd Rejonowy Lublin-Źschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku (Općinski sud Lublin-Źschód u Lublinu sa sjedištem u Świdniku, Poljska) odgovori kako slijedi:

Članak 16. stavak 1., u vezi s člankom 3. točkom (g) Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, treba tumačiti na način da potrošač koji je izvršio prijevremenu otplatu ima pravo na sniženje troškova čiji iznos ne ovisi o trajanju ugovora o kreditu. Međutim, država članica ne može – niti nacionalni sud može na taj način tumačiti nacionalno zakonodavstvo – to sniženje ograničiti samo na iznos troškova koje je kreditna institucija uštedjela zbog prijevremene otplate.

¹⁶ Štoviše, treba prvo naglasiti da, u skladu s člankom 10. stavkom 2. točkom (r) Direktive 2008/48, kreditne institucije moraju informirati potrošače o postupku prijevremene otplate, a time i uvjetima za prijevremenu otplatu. Stoga su ti uvjeti također element koji potrošači mogu razmotriti prije donošenja odluke hoće li uzeti kredit u konkretnoj kreditnoj instituciji.